

Virsraksts: Par Pilsētas domes, novada domes un pagasta padomes vēlēšanu likuma 46. panta otrās daļas interpretāciju.

Tēze: Vēlēšanu tiesību pārkāpumi var būt par pamatu vēlēšanu rezultātu atcelšanai tikai tad, ja tie ietekmējuši vēlēšanu rezultātus – attiecīgās domes (padomes) deputātu vietu sadalījumu starp politiskajām organizācijām (partijām), politisko organizāciju (partiju) apvienībām un vēlētāju apvienībām.

**Latvijas Republikas Augstākās tiesas
Senāta Administratīvo lietu departamenta**

2005. gada 29. novembra

SPRIEDUMS

Lietā Nr. SKA-468

Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departaments šādā sastāvā:

tiesas sēdes priekšsēdētājs senators V. Jonikāns,
 senatore I. Skultāne,
 senatore G. Višņakova,

piedaloties pieteicējas Latvijas Zaļās partijas pārstāvim zvērinātam advokātam Rolandam Bartaščenokam, atbildētājas Jūrmalas pilsētas vēlēšanu komisijas pārstāvjiem Aivaram Griķim un zvērinātai advokātei Evitai Ostrovskai, trešās personas Latvijas Sociāldemokrātiskās strādnieku partijas pārstāvim *P.L.*,

atklātā tiesas sēdē izskatīja lietu, kas ierosināta pēc Latvijas Zaļās partijas, politiskās organizācijas „Latvijas Kalve”, politiskās organizācijas „Reformu savienība” deputāta kandidātes *I.T.* pieteikuma par Jūrmalas pilsētas vēlēšanu komisijas lēmuma atcelšanu, sakarā ar Latvijas Zaļās partijas, politiskās organizācijas „Latvijas Kalve” un politiskās organizācijas „Reformu savienība” deputāta kandidātes *I.T.* kasācijas sūdzībām par Administratīvās apgabaltiesas 2005. gada 18. jūlija spriedumu.

Aprakstošā daļa

[1] Politiskā organizācija „Latvijas Kalve” un Latvijas Zaļā partija 2005. gada 22. martā iesniedza Administratīvajā rajona tiesā pieteikumu par 2005. gada 12. marta pašvaldību vēlēšanu rezultātu atcelšanu Jūrmalā. Pieteikumā norādīts, ka vēlēšanu laikā konstatēti likumpārkāpumi. Korupcijas novēršanas un apkarošanas birojs (turpmāk – KNAB) ierosinājis krimināllietu par balsu pirkšanu no partijas „Jaunais centrs” puses. Vēlēšanu rezultāti uzskatāmi par neadekvātiem un kropļotiem. Latvijas Zaļajai partijai, lai iegūtu mandātu, trūka 16 balsis. Krimināli sodāmu darbību rezultātā vēlētāju balsis tika pirktas. Ir pārkāpti vienlīdzīgu un aizklātu vēlēšanu principi un tas ietekmēja vietu sadalījumu starp partijām. Pieteicējas lūdz atcelt Jūrmalas pilsētas vēlēšanu komisijas (turpmāk – Komisija) 2005. gada 14. marta lēmumu par 2005. gada 12. marta Jūrmalas pašvaldības vēlēšanu rezultātu apstiprināšanu (turpmāk – Komisijas lēmums) un uzdot Centrālajai vēlēšanu komisijai likumā noteiktajā kārtībā izsludināt atkārtotas vēlēšanas.

[2] 2005. gada 23. martā politiskās organizācijas „Reformu savienība” Jūrmalas domes deputāta kandidāte *I.T.* iesniegusi Administratīvajā rajona tiesā pieteikumu par Komisijas lēmuma atcelšanu. *I.T.* atsauca uz Pilsētas domes, novada domes un pagasta padomes vēlēšanu likuma (turpmāk – Vēlēšanu likums) 1. pantu, 46. panta pirmo un otro daļu un norāda, ka ir pamats uzskatīt, ka pārkāpti vienlīdzīgu un aizklātu vēlēšanu principi un tas ietekmējis deputātu vietu sadalījumu.

[3] Ar Administratīvās rajona tiesas tiesneses lēmumu administratīvās lietas apvienotas vienā tiesvedībā. Ar tiesas lēmumu tiesas sēdē kā trešās personas lietā pieaicinātas partija „Mūsu Latvijai”, Latvijas Sociāldemokrātiskā strādnieku partija, savienība „Latvijas Ceļš”, Tautas saskaņas partija, partija „Sociāldemokrātu savienība - SDS” un partija „Tēvzemes savienība”.

[4] Administratīvā rajona tiesa ar 2005. gada 30. marta spriedumu atzina par pamatotiem pieteicēju pieteikumus un atcēla ar tā pieņemšanas dienu Jūrmalas pilsētas vēlēšanu komisijas 2005. gada 14. marta lēmumu par 2005. gada 12. marta Jūrmalas pašvaldības vēlēšanu rezultātu apstiprināšanu.

[5] Skatot lietu apelācijas kārtībā sakarā ar Jūrmalas pilsētas vēlēšanu komisijas apelācijas sūdzību, Administratīvā apgabaltiesa pieteicēju pieteikumus noraidīja. Spriedums pamatots ar tālāk minētajiem argumentiem.

[5.1] Atbilstoši Satversmes 6. pantam, Vēlēšanu likuma 1. pantam, Apvienoto Nāciju Organizācijas Starptautiskā paktā par pilsoniskajām un politiskajām tiesībām,

kas ir saistošs arī Latvijai, 25. panta b punktam un tiesību teorijā paustajām atziņām, lai demokrātija varētu funkcionēt, absolūts priekšnoteikums ir pilsoņu kopuma iespēja brīvi, pēc pašu izvēles paust savu gribu attiecībā uz to, kuriem cilvēkiem uzticēt savu interešu pārstāvību parlamentā vai pašvaldības domē (padomē). Brīvas izvēles izdarīšanas nozīmīgumu apstiprina tas, ka par brīvas izvēles kavēšanu ir paredzēts pats smagākais no juridiskās atbildības veidiem (Krimināllikuma 90. pants). Vēlētāju balsu pirkšana ir brīvu vēlēšanu principa pārkāpšana un uzskatāma par tādu likuma pārkāpumu vēlēšanās, kas varētu ietekmēt domes (padomes) deputātu vietu sadalījumu starp politiskajām organizācijām (partijām) un politisko organizāciju (partiju) apvienībām.

[5.2] Vēlēšanu likuma 46. panta otrās daļas jēga ir izslēgt tādas situācijas, kad tiesa vēlēšanu rezultātus atceļ, vadoties tikai no teorētiskas iespējamības, ka kaut kādu pārkāpumu dēļ varētu būt ietekmēts vēlēšanu iznākums. Vēlēšanu rezultāti būtu atceļami gadījumā, ja prettiesisko darbību reāla ietekme uz vēlēšanu rezultātu ir ļoti ticama – ja pierādījumi lietā liecina, ka vēlētāji patiešām pildījuši citu personu gribu (atzīmes uz vēlēšanu zīmēm, tiesā sniegtas apstiprinošas liecības) un ir fakti par lielu skaitu balsu uzpirkšanas gadījumiem. Apstākļos, kad likuma pārkāpums ir tieši vēlētāju gribas ietekmēšana (nevis, piemēram, faktiski konstatējama vēlēšanu zīmju nomainīšana skaitīšanas laikā), tiesa nevar vadīties tikai pēc Vēlēšanu likuma 46. panta otrās daļas gramatiskas un izolētas iztulkošanas. Šajā lietā tas novestu pie Satversmes 1. panta, Starptautiskā pakta par pilsoniskajām un politiskajām tiesībām 25. panta un Vēlēšanu likuma 1. panta pārkāpuma.

[5.3] Lietā jākonstatē, vai Jūrmalas domes vēlēšanu norisē notikuši likuma pārkāpumi un vai ir pietiekami liela ticamība, ka minētie pārkāpumi ietekmējuši deputātu vietu sadalījumu.

[5.3.1] Izvērtējot *A.K.* un *E.B.* paskaidrojumu, ka šīm personām izsniegts nepareizs vēlēšanu zīmju komplekts, bet pēc pieprasījuma tās saņēmušas pilnu komplektu, tiesa atzinusi, ka šis apstāklis nav atzīstams par tādu, kas ietekmētu vēlēšanu rezultātus.

[5.3.2] Izvērtējot liecinieku *A.P.* un *U.F.* liecības, tiesa atzinusi, ka ar naudas apsolījumu ietekmētas četru vēlētāju balsis par labu sarakstam „Jūrmala –mūsu mājas”.

[5.3.3] Izvērtējot liecinieku *I.L.*, *J.S.* un *R.I.* liecības, kā arī lietā pieņemtos personu rakstveida paskaidrojumus, tiesa atzinusi, ka tie ir netieši pierādījumi faktam, ka vismaz 16 personu izvēle bijusi ietekmēta ar naudas palīdzību par labu sarakstam „Jūrmala – mūsu mājas”.

[5.3.4] Izvērtējot liecinieku *I.D.*, *H.Z.*, *A.O.*, *V.S.* liecības un lietas materiālus, kas attiecas uz balsu pirkšanas gadījumu, par kuru ierosināta krimināllieta, tiesa konstatēja, ka 2005. gada 7. martā Kauguru vidusskolā notika maksātnespējīgās akciju sabiedrības „Jūraslīcis” bijušo darbinieku sapulce (darbinieku sapulces notikušas arī agrāk). Sapulcē piedalījās gan Jūrmalas, gan Rīgas un Tukuma iedzīvotāji, gan arī nepilsoņi, kopā ap 300 cilvēku, tajā uzstājās arī deputāta kandidāts no partijas „Jaunais centrs”. Sapulcē bija paredzēts izmaksāt katram Ls 20, bet naudas izmaksa tika atlikta uz pēcvēlēšanu periodu un tika izmaksāta 2005. gada 14. – 19. martā. Naudas izmaksu organizējusi arodbiedrība, to daļēji finansējis *I.D.*. Tiesa atzinusi, ka nav iegūti pierādījumi, ka *I.D.* būtu izteicis solījumus, ka naudu varēs saņemt tie darbinieki, kas balsos par partiju „Jaunais centrs”.

Izvērtējot noprotināto liecinieku liecības kopsakarībā ar Drošības policijas sniegto informāciju par krimināllietas ietvaros iegūtajiem pierādījumiem, secināms, ka naudas izmaksu organizēja arodbiedrība, ka darbinieki naudas izmaksas mērķi varēja pārprast, ka naudas saņemšanai netika prasīts uzrādīt neizlietotās vēlēšanu zīmes, ka sapulcē piedalījās un vēlāk saņēma naudu arī Zemnieku savienības Jūrmalas nodaļas vadītājs *H.Z.*, kas bija deputāta kandidāts citas partijas sarakstā. Tiesa novērtējusi arī faktu, ka *H.Z.* nesaskatīja *I.D.* rīcībā partijas „Jaunais centrs” prettiesisku aģitāciju vai iespējamu balsu pirkšanu un savlaicīgi negriezās tiesībaizsardzības iestādēs, lai šādas darbības novērstu. Līdz ar to tiesa atzinusi, ka tā nav guvusi pārliecību, ka ir pierādīta balsu pirkšana. No lietas materiāliem neizriet, ka *I.D.* būtu izteicis tiešus aicinājumus balsot par partiju „Jaunais centrs”, solot par to atlīdzinājumu.

[5.3.5] Izvērtējot liecinieku *A.V.* un *P.S.* liecības, atzīstams, ka apstākļi, ka kāda persona piedāvājusi partijai noorganizēt balsu pirkšanu, nav uzskatāms par apliecinājumu faktam, ka kāda persona šīs darbības tiešām veikusi, tas ir, ka šī persona uzpirkusi vēlēšanu balsis.

[5.3.6] Nav apstiprinājusies informācija par vēlēšanu uzpirkšanu pie Slokas pamatskolas, par naudas dalīšanu pie 2. vidusskolas Kauguros, par naudas dalīšanu vēlēšanu iecirknī Pumpuros un tā apkārtnē. Pēc Drošības policijas informācijas par balsu uzpirkšanas gadījumiem 2005. gada 12. martā notikušajās Jūrmalas pilsētas pašvaldību vēlēšanās ierosināta viena krimināllieta. Kopsakarā ar iepriekš analizētajiem pierādījumiem šo informāciju iespējams uzskatīt par netiešu pierādījumu vēlēšanu brīvas gribas ietekmēšanas faktam. Tomēr apstākļi, ka policija nekonstatēja pārkāpumus, dod pamatu apšaubīt, ka iespējamie balsu uzpirkšanas pasākumi bijuši plaši un tajos iesaistītas daudzas personas.

[5.3.7] Lietas materiāliem pievienotie saraksti ar vēlētāju parakstiem par to, ka viņi apšaubā vēlēšanu rezultātus, nav vērtējami kā tieši pierādījumi likuma pārkāpumiem, bet gan kā šo personu viedoklis par to, ka vēlēšanas nav notikušas brīvi un neietekmēti. Preses relīzes, amatpersonu izteikumi presē, plašsaziņas līdzekļos un Saeimas Pretkorupcijas komisijas sēdē vērtējami kā informācija par ierosinātu krimināllietu, nevis kā konkrēti pierādījumi.

[5.3.8] Derīgo vēlēšanu zīmju un derīgo aploksņu skaita starpība nav pamats, lai uzskatītu, ka vēlēšanās notikuši likuma pārkāpumi un balsu pirkšana. Nav pierādījumu, lai atzītu, ka visas personas, kuras, balsojot iemeta tukšas aploksnes, tādējādi protestēja pret balsu pirkšanu. Arī tiesību teorijā atzīts, ka likumīgs pienākums vēlēties nav pretrunā ar vēlēšanu brīvības principu, jo vēlētājam piedāvātas visas iespējas, ieskaitot tukša vēlēšanu biļetena nodošanu.

[5.4] Lai izvērtētu, vai ir pietiekami liela ticamība, ka pārkāpumi ietekmējuši vēlēšanu rezultātu, jākonstatē, cik aptverošam jābūt pārkāpumu raksturam. Izvērtējot balsu pirkšanas ietekmi uz vēlēšanu rezultātiem, jāņem vērā konkrēto vēlēšanu īpatnības, cita starpā, balsojušo skaits un balsu apjoms, kas reāli mainītu vēlēšanu rezultātus. No lietas materiāliem izriet, ka Jūrmalas domē tika ievēlēti deputāti no 11 partijām. Latvijas Zaļo partiju no vienas deputāta vietas saņemšanas šķīra 15 balsis, jo politisko organizāciju apvienība „Par cilvēka tiesībām vienotā Latvijā” otru deputāta vietu ieguva ar 450 balsīm. Par Latvijas Zaļo partiju nobalsoja 436 vēlētāji. Lai iegūtu deputātu vietu Latvijas Zaļajai partijai bija nepieciešams saņemt vienu balsi vairāk par 450 balsīm. Atbildētāja apelācijas sūdzībā ir aprēķinājusi, ka 15 balsu iegūšanai, ņemot vērā, ka atbalsts Latvijas Zaļajai partijai Jūrmalas pilsētā bija 2,67 procenti, būtu nepieciešams pierādīt, ka nopirkta vairāk nekā 560 balsis. Lietā nav nepieciešams pierādīt, ka reāli ietekmētas 560 personas, tomēr uzskatāms, ka reāla ietekme uz vēlēšanu rezultātu būtu atzīstama par ļoti ticamu, ja iespējams konstatēt un ir ticami pierādījumi, ka bijuši vairākkārtīgi balsu pirkšanas gadījumi un tajos iesaistīti pat vairāki simti cilvēku.

[5.5] Lietā ir pierādījumi par balsu pirkšanas gadījumiem vairākos Jūrmalas rajonos. Lietā nav tiešu pierādījumu, ka iepriekš minēto likuma pārkāpumu rezultātā ietekmēts vietu sadalījums Jūrmalas domē, un no liecinieku liecībām un personu paskaidrojumiem – tiešajiem pierādījumiem – neizriet, ka notikusi tik plaša balsu pirkšana, kas varēja ietekmēt vēlēšanu rezultātus. Līdz ar to ir liela ticamība, ka Jūrmalas pilsētas domes 2005. gada 12. marta vēlēšanās pieļautie likuma pārkāpumi, kas saistīti ar vēlētāju balsu pirkšanu, nav ietekmējuši vietu sadalījumu Jūrmalas domē.

[6] Par minēto spriedumu politiskā organizācija „Latvijas Kalve” un Latvijas Zaļā partija iesniegušas kasācijas sūdzību, kurā lūdz spriedumu atcelt un nodot lietu jaunai izskatīšanai apelācijas instances tiesai. Kasācijas sūdzība pamatota ar tālāk minētajiem argumentiem.

[6.1] Tiesa, atzīstot, ka ir pierādīta balsu pirkšana, nepareizi interpretējusi Vēlēšanu likuma 46. panta otro daļu un nav tiesiski pamatojusi, kādēļ nepieciešams vismaz vairāki simti cilvēku, lai atzītu, ka bijusi reāla ietekme uz vēlēšanu rezultātiem.

[6.2] Sākotnēji tiesas atzītais, ka vēlētāju balsu pirkšana ir brīvu vēlēšanu principa pārkāpšana un uzskatāma par tādu likuma pārkāpumu vēlēšanās, kas varētu ietekmēt domes deputātu vietu sadalījumu starp politiskajām organizācijām, neatbilst tālāk secinātajam, tas ir, ka tiesas konstatētie gadījumi, kad notikusi vēlētāju brīvas gribas izpausmes ietekmēšana, nav tik nozīmīgi, lai atceltu pašvaldības domes vēlēšanu rezultātus.

[7] Arī *I.T.* iesniegusi kasācijas sūdzību, kurā lūdz tiesu spriedumu atcelt un nodot lietu jaunai izskatīšanai apelācijas instances tiesai. Kasācijas sūdzība pamatota ar tālāk minētajiem argumentiem.

[7.1] Tiesa nepareizi interpretējusi Vēlēšanu likuma 46. panta otro daļu, nepamatoti sašaurinot to dzīves gadījumu skaitu, kad varētu iestāties tajā paredzētās sekas – vēlēšanu komisijas lēmuma atcelšana par domes (padomes) vēlēšanu rezultātu apstiprināšanu.

[7.2] Tiesa pārkāpusi Administratīvā procesa likuma 154. pantu. Pat ja atzītu, ka tiesa noteikusi pareizu tiesību normas tiesisko sastāvu, tā pašas definētajiem priekšnoteikumiem nepareizi subsumējusi faktiskos apstākļus. Tiesa tikai vērtējusi, vai lietā konstatētie pārkāpumi var būt par pamatu izmaiņām deputātu vietu sadalījumā attiecībā tikai uz Latvijas Zaļo partiju, bet nav vērtējusi, kā tas varēja ietekmēt pārējo partiju deputātu vietu sadalījumu, tostarp domē iekļuvušās partijas.

[8] Politiskā organizācija „Tēvzemes savienība” pievienojusies kasācijas sūdzībām, norādot uz Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas Pirmā protokola par tiesībām uz brīvām vēlēšanām nepiemērošanu un uz Vēlēšanu likuma 46. panta otrās daļas plašu interpretāciju.

[9] Jūrmalas pilsētas vēlēšanu komisija paskaidrojumos par kasācijas sūdzībām norāda, ka tās nav pamatotas un ka Vēlēšanu likuma 46. panta otrā daļa paredz nepieciešamību ne tikai konstatēt vēlēšanās pieļautus pārkāpumus, bet arī to sekas – ietekmētu deputātu vietu sadalījumu attiecīgās pilsētas domē.

[10] Tiesas sēdē pieteicējas Latvijas Zaļās partijas pārstāvis kasācijas sūdzību uzturēja un paskaidroja, ka apgabaltiesa pārāk šauri interpretējusi Vēlēšanu likuma 46. panta otro daļu un nav vērtējusi, kādu ietekmi uz vēlēšanu rezultātiem atstāja partijas „Jaunais centrs” balsu pirkšanas paņēmieni.

Atbildētājas Jūrmalas pilsētas vēlēšanu komisijas pārstāvji kasācijas sūdzību neatzina un paskaidroja, ka kasācijas sūdzībās norādīts uz pierādījumu vērtēšanu, bet tas nav Senāta kompetencē.

Trešās personas Latvijas Sociāldemokrātiskās strādnieku partijas pārstāvis norādīja, ka Jūrmalas pilsētas vēlēšanu komisijas lēmums ir pareizs, aģitācija arī ir vēlētāju gribas ietekmēšana, un Drošības policija nevienu pie kriminālatbildības par balsu pirkšanu nav saukusi.

Uz tiesas sēdi nav ieradies pieteicējas politiskās organizācijas „Latvijas Kalve” pārstāvis, politiskās organizācijas „Reformu savienība” deputāta kandidāte *I.T.*, trešo personu partijas „Mūsu Latvijai”, savienības „Latvijas Ceļš”, Tautas saskaņas partijas, partijas „Sociāldemokrātu savienība - SDS” un partijas „Tēvzemes savienība” pārstāvji. Ņemot vērā, ka minētajiem lietas dalībniekiem par tiesas sēdes laiku un vietu ir pienācīgi paziņots, Administratīvo lietu departaments uzskata, ka lietas izskatīšana atbilstoši Administratīvā procesa likuma 342. pantam iespējama bez minēto procesa dalībnieku piedalīšanās.

Motīvu daļa

[11] Atbilstoši Administratīvā procesa likuma 347. panta pirmajai daļai tiesa, izskatot lietu kasācijas kārtībā, pārbauda lietā esošā sprieduma tiesiskumu pārsūdzētajā daļā attiecībā uz administratīvā procesa dalībnieku, kas spriedumu pārsūdzējis, un argumentus, kuri minēti kasācijas sūdzībā. Turklāt no minētā likuma 325. panta izriet, ka kasācijas instances tiesas kompetencē ir izvērtēt, vai apelācijas instances tiesa, izskatot lietu, nav pārkāpusi savas kompetences robežas, kā arī vai tā nav pārkāpusi materiālo vai procesuālo tiesību normas. Kasācijas instances tiesas kompetencē nav lietas faktisko apstākļu noskaidrošana un pierādījumu novērtēšana.

[12] Vēlēšanu likuma 1. pants nosaka, ka pilsētas domi, novada domi un pagasta padomi ievēlē vienlīdzīgās, tiešās, aizklātās un proporcionālās vēlēšanās. Lai gan šajā tiesību normā nav minēts brīvu vēlēšanu princips, Administratīvā apgabaltiesa, interpretējot to kopsakarībā ar Satversmes 1. pantu, kas noteic, ka Latvija ir demokrātiska republika, un Latvijai saistošā Starptautiskā pakta par pilsoniskajām un politiskajām tiesībām 25. panta b punktu, kas noteic, ka katram pilsonim bez nepamatotiem ierobežojumiem jābūt tiesībām un iespējai balsot un tikt ievēlētam īstās periodiskās vēlēšanās, nodrošinot brīvu gribas izpausmi, atzinusi, ka demokrātijas absolūts priekšnoteikums ir vēlētajū iespēja brīvi, pēc pašu izvēles paust savu gribu attiecībā uz to, kuriem cilvēkiem uzticēt savu interešu pārstāvību parlamentā vai pašvaldības domē (padomē).

Administratīvo lietu departaments šo apgabaltiesas secinājumu atzīst par pareizu. Līdzīga tiesību norma par brīvām vēlēšanām pašvaldībās iekļauta Latvijai saistošajā Eiropas vietējo pašvaldību hartas 3. pantā, nosakot, ka vietējā pašvaldība nozīmē vietējās varas tiesības un spēju likumā noteiktajās robežās regulēt un vadīt nozīmīgu valsts lietu daļu uz savu atbildību un vietējo iedzīvotāju interesēs, un šīs tiesības realizē padomes vai pārstāvju sapulces, kuru locekļus brīvi ievēlē aizklāti balsojot uz vienlīdzīgu, tiešu un vispārēju vēlēšanu pamata. No minētajām tiesību normām izriet gan valsts iestāžu pienākums organizēt vēlēšanas tā, lai vēlētajiem nebūtu šķēršļu piedalīties vēlēšanās un izdarīt brīvu izvēli, gan aizliegums privātpersonām ar prettiesiskiem paņēmieniem ietekmēt vēlētajū izvēles brīvību un valsts iestāžu pienākums uz šādiem gadījumiem attiecīgi reaģēt.

[13] Latvijas Zaļā partija un politiskā organizācija „Latvijas Kalve” kasācijas sūdzībā norāda, ka apgabaltiesa, pareizi atzīstot, ka vēlētajū balsu pirkšana ir brīvu vēlēšanu principa pārkāpums, un konstatējot 20 vēlētajū balsu pirkšanas gadījumus, pretēji savam viedoklim par brīvām vēlēšanām kā demokrātijas priekšnoteikumu secinājusi, ka tiesas konstatētie gadījumi, kad notikusi vēlētajū brīvas gribas ietekmēšana, nav tik nozīmīgi, lai atceltu Jūrmalas pašvaldības vēlēšanu rezultātus. Arī politiskās organizācijas „Reformu savienība” deputāta kandidāte *I.T.* norāda, ka tiesa ir pievērsusi pārāk mazu uzmanību vēlētajū brīvas gribas izteikšanas nozīmīgumam, nosakot spriedumā priekšnosacījumus tam, kādos gadījumos ir pamats uzskatīt, ka ir iestājies Vēlēšanu likuma 46. panta otrajā daļā paredzētais gadījums vēlēšanu komisijas lēmuma atcelšanai.

Administratīvo lietu departaments šos kasatoru argumentus uzskata par nepamatotiem.

[13.1] Vēlēšanu likuma 46. pantā regulēta sūdzību iesniegšana par vēlēšanu komisiju lēmumiem. Panta otrā daļa noteic, ka tad, „ja tiesa, izskatījusi sūdzību, konstatē, ka vēlēšanās ir pieļauti tādi likuma pārkāpumi, kas ietekmējuši attiecīgās domes (padomes) deputātu vietu sadalījumu starp politiskajām organizācijām (partijām), politisko organizāciju (partiju) apvienībām un vēlēšanu apvienībām, tā ar savu lēmumu atceļ attiecīgās pilsētas, novada vai pagasta vēlēšanu komisijas lēmumu par domes (padomes) vēlēšanu rezultātu apstiprināšanu. Šajā gadījumā Centrālā vēlēšanu komisija likumā noteiktajā kārtībā izsludina attiecīgās domes (padomes) atkārtotas vēlēšanas.”

Lai pareizi izskatītu pieteikumus par vēlēšanu rezultātu atcelšanu, Administratīvā apgabaltiesa secinājusi, ka, pirmkārt, jākonstatē, vai vēlēšanu norisē ir notikuši likuma pārkāpumi un, otrkārt, jāvērtē, vai ir pietiekami liela ticamība, ka minētie pārkāpumi ietekmējuši vēlēšanu rezultātu, tas ir, ietekmējuši deputātu vietu sadalījumu.

Administratīvo lietu departaments uzskata, ka šādi Administratīvā apgabaltiesa pareizi noteikusi pieteikumu izskatīšanas robežas. Par vēlēšanu rezultātus ietekmējošu uzskatāma darbība, ja ar to būtiskā veidā tiek pārkāpti brīvu un vienlīdzīgu vēlēšanu principi. Ņemot vērā, ka vēlēšanās notiek konkurence starp dažādām politiskajām organizācijām (partijām) un ka aģitācija pēc savas būtības ir līdzeklis vēlēšanu gribas veidošanai, kā to tiesas sēdē atzina arī trešās personas Latvijas Sociāldemokrātiskās strādnieku partijas pārstāvis, ir nepieciešams nošķirt aģitācijas metodes no neatļautas iedarbības uz vēlēšanu gribas veidošanos.

[13.2] Likums „Par priekšvēlēšanu aģitāciju pirms pašvaldību vēlēšanām” regulē kārtību, kādā jānodrošina aģitācija elektroniskajos plašsaziņas līdzekļos un presē un kādā deputātu kandidātiem piešķiramas telpas, kur rīkot tikšanos ar vēlētajiem, kā arī aģitācijas materiālu izvietošanu publiskās vietās. Taču ne šis likums, ne Vēlēšanu likums nenosaka aģitācijas metodes, proti, nenosaka, kādas darbības atzīstamas par vēlēšanu likuma pārkāpumu, kas varētu ietekmēt vietu sadalījumu starp deputātu kandidātiem. Ņemot vērā, ka Krimināllikuma 90. pants nosaka kriminālatbildību par apzinātu personas kavēšanu brīvi realizēt tiesības vēlē deputātus, lietojot vardarbību, viltu, draudus, uzpirkšanu vai citā prettiesiskā veidā, Administratīvo lietu departamenta ieskatā, apgabaltiesa pamatoti atzinusi, ka balsu uzpirkšana ir brīvu vēlēšanu principa pārkāpums un uzskatāma par tādu likuma pārkāpumu vēlēšanās, kas varētu ietekmēt

deputātu vietu sadalījumu starp politiskajām organizācijām, partijām un politisko organizāciju (partiju) apvienībām.

[13.3] Administratīvo lietu departaments piekrīt apgabaltiesas viedoklim, ka vēlēšanu rezultāti būtu atceļami, ja būtu pietiekami liela ticamība, ka vēlēšanu norisē konstatētie likuma pārkāpumi ietekmējuši vēlēšanu rezultātus, proti, ietekmējuši deputātu vietu sadalījumu. Administratīvo lietu departaments uzskata, ka likuma pārkāpums, proti, balsu uzpirkšana nav ne izšķirošs, ne pietiekams priekšnoteikums, lai uzskatītu, ka ir ietekmēts deputātu vietu sadalījums. Administratīvo lietu departaments atzīst, ka tiesību normām pretēja rīcība atzīstama par pamatu vēlēšanu rezultātu atcelšanai, ja notikuši būtiski vēlēšanu likuma pārkāpumi, notikusi plaša vēlētāju gribas prettiesiska ietekmēšana un nav pastāvējusi iespēja novērst prettiesisko rīcību ar policijas vai tiesas palīdzību. Administratīvo lietu departaments piekrīt kasācijas sūdzībās paustajam viedoklim, ka vēlētāju gribas ietekmēšana ar balsu uzpirkšanu ir rupjš vēlēšanu tiesību pārkāpums. Taču tajā pašā laikā Administratīvo lietu departaments atzīst, ka no Satversmē nostiprinātā demokrātiskās valsts principa izriet arī tas, ka ar vēlēšanu rezultātu pārbaudi, cik vien iespējams, nedrīkst tikt ierobežotas varas institūcijas iespējas pildīt savus uzdevumus. Tāpēc ne katrs vēlēšanu tiesību pārkāpums var būt par pamatu vēlēšanu rezultātu atcelšanai, bet gan tikai tāds, kas ietekmējis vēlēšanu rezultātus.

[13.4] Pārbaudījusi un novērtējusi pierādījumus lietā, apgabaltiesa secinājusi, ka ar naudas apsolījumu par labu deputātu kandidātu sarakstam „Jūrmala – mūsu mājas” ietekmētas 20 vēlētāju balsis. Attiecībā uz partijas „Jaunais centrs” darbībām priekšvēlēšanu sapulcē 2005. gada 7. martā un naudas izmaksu sapulces dalībniekiem pēcvēlēšanu periodā, uz kuru kā balsu uzpirkšanas pierādījumu atsauca pieteicēji, apgabaltiesa nav guvusi pierādījumus, ka deputāta kandidāts no šīs partijas *I.D.* būtu izteicis tiešus aicinājumus balsot par partiju „Jaunais centrs”, solot par to atlīdzinājumu. Izvērtējot saistībā ar šīm darbībām gan liecinieku liecības, gan citus pierādījumus, apgabaltiesa atzinusi, ka šīs lietas ietvaros nav pamata secināt, ka notikusi vēlētāju balsu uzpirkšana.

Apgabaltiesa novērtējusi to, ka vēlēšanu dienā policijai vairākkārt ziņots par balsu uzpirkšanu, bet policijai, izbraucot uz vietas, balsu uzpirkšana nav konstatēta, kā arī citus faktus, kas varētu apstiprināt Vēlēšanu likuma pārkāpumus, taču Vēlēšanu likuma pārkāpumus nav konstatējusi. Tas nozīmē, ka valsts ir veikusi visus iespējamus pasākumus vēlēšanu tiesību pārkāpumu atklāšanai un novēršanai.

Konstatējot, ka Jūrmalas domes vēlēšanās piedalījās 16303 vēlētāji (par derīgām atzītas 16143 vēlēšanu aploksnes), un ņemot vērā konstatētos Vēlēšanu likuma pārkāpumus, apgabaltiesa secinājusi, ka no pārbaudītajiem pierādījumiem neizriet, ka notikusi tik plaša balsu pirkšana, kas varētu ietekmēt vēlēšanu rezultātus.

Pierādījumu pārbaude un novērtēšana neietilpst Administratīvo lietu departamenta kompetencē. Turklāt Administratīvo lietu departaments procesuālus pārkāpumus pierādījumu pārbaudē un vērtēšanā nav konstatējis.

[14] Kasācijas sūdzībās pausts viedoklis, ka apgabaltiesa vērtējusi tikai to, vai konstatētie pārkāpumi var būt par pamatu izmaiņām deputātu vietu sadalījumā attiecībā tikai uz Latvijas Zaļo partiju, bet nav vērtējusi, kā tas varēja ietekmēt pārējo partiju deputātu vietu sadalījumu, tostarp arī domē iekļuvušo deputātu vietu sadalījumu. Politiskās organizācijas „Reformu savienība” domes deputāta kandidāte *I.T.* savā kasācijas sūdzībā šo apstākli saistījusi ar Administratīvā procesa likuma 154. panta pārkāpumu.

Administratīvo lietu departaments šo kasācijas sūdzību argumentu uzskata par nepamatotu. Atbilstoši Administratīvā procesa likuma 154. pantam pierādījumu novērtēšanā tiesai jābalstās uz vispusīgi, pilnīgi un objektīvi pārbaudītiem pierādījumiem. Savukārt atbilstoši Administratīvā procesa likuma 251. panta piektajai daļai sprieduma motīvu daļā, citastarp, jānorāda lietā konstatētie fakti, pierādījumi, uz kuriem pamatoti tiesas secinājumi un argumenti, ar kuriem noraidīti vieni vai otri pierādījumi.

Tiesas secinājums, ka nav konstatēta tik plaša balsu pirkšana, lai ietekmētu deputātu vietu sadalījumu, attiecināms vienādā mērā gan uz tām partijām, kuras nav iekļuvušas domē, gan uz tām, kuras iekļuvušas domē. Tiesa šādu secinājumu izdarījusi, izvērtējot pierādījumus, kas varētu liecināt par vēlēšanu tiesību pārkāpumiem. Ņemot vērā nelielo konstatēto pārkāpumu skaitu, Administratīvo lietu departamenta ieskatā, nebija nepieciešama katras partijas iegūto balsu skaita savstarpēja salīdzināšana.

Saskaņā ar Administratīvā procesa likuma 251. panta piekto daļu tiesas sprieduma motīvu daļā tiesai, cita starpā, jānorāda lietā konstatētie fakti, pierādījumi, uz kuriem pamatoti tiesas secinājumi, un argumenti, ar kuriem noraidīti vieni vai otri pierādījumi. Tādēļ apgabaltiesai bija nepieciešams analizēt un salīdzināt Latvijas Zaļās partijas iegūto balsu skaitu, tā kā šis apstāklis bija viens no pieteicēju izvirzītajiem argumentiem.

Jebkurā gadījumā, tas, ka noticis vēlēšanu tiesību pārkāpums, atbilstoši Vēlēšanu likuma 46. panta otrajai daļai, pats par sevi (*per se*) nedod pamatu vēlēšanu rezultātu atcelšanai, bet gan tas, ka šie pārkāpumi ietekmējuši vēlēšanu rezultātus. Konkrētajā lietā nav konstatēts, ka vēlēšanu tiesību pārkāpumi būtu ietekmējuši deputātu vietu sadalījumu Jūrmalas pilsētas domē.

[15] Politiskās organizācijas „Reformu savienība” domes deputāta kandidāte *I.T.* savā kasācijas sūdzībā un trešā persona politiskā organizācija „Tēvzemes savienība”, pievienojoties kasācijas sūdzībai, norādījusi uz to, ka apgabaltiesa nav ņēmusi vērā Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas Pirmo protokolu, kura 3. pantā nostiprināts brīvu vēlēšanu princips, nosakot, ka valstis apņemas ik pēc zināma laika perioda rīkot brīvas un aizklātas vēlēšanas apstākļos, kas veicina tautas viedokļa brīvu izpausmi, izvēloties likumdevēja varu.

Administratīvo lietu departaments noraida šo argumentu, ņemot vērā, ka šos pašus jautājumus tikai plašāk regulē arī Starptautiskais pakts par pilsoniskajām un politiskajām tiesībām, uz kuru apgabaltiesa ir atsaukusies. Turklāt Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas Pirmā protokola 3. pants ietver noteikumus par likumdevēja vēlēšanām, bet neattiecas uz pašvaldību vēlēšanām (sk. Satversmes tiesas 2000. gada 30. augusta sprieduma lietā Nr. 2000-03-01 3. punktu). Arī analizējot juridiskajā literatūrā izteiktos viedokļus par šīs Konvencijas Pirmā protokola 3. panta regulējuma apjomu attiecībā uz vietējo pašvaldību vēlēšanām, vairāki autori atzīst, ka izšķirošais priekšnoteikums ir tas, cik liela ir vēlētajās reģionālās varas iestādes autonomija likumdošanā. Šo autoru ieskatā, ņemot vērā Eiropas Cilvēktiesību tiesas judikatūru, 3. pantā ietvertais termins „likumdevējs”, galvenokārt, ir attiecināms uz institūcijām, kurām piemīt galvenā un augstākā likumdošanas vara valstī. Savukārt attiecībā uz vēlētajām reģionālajām varas iestādēm, autoru ieskatā, termins „likumdevējs” būtu attiecināms tikai tādā gadījumā, ja šīm varas iestādēm piemīt noteikts autonomijas līmenis likumdošanā (piemēram, Šveicē kantoniem), bet tas nebūtu attiecināms uz tādām varas iestādēm, kuras likumdošanas funkciju veic uz citas varas institūcijas deleģējuma pamata (*Jacobs and White, The European Convention on Human Rights. Clare Ovey and Robin White. Third Edition. Oxford University Press. 2002. p.333; DJ.Harris, M.O'Boyle, C.Warbrick. Law of the European Convention on Human Rights. Butterworths, London, Dublin, Edinburgh. 1995. p.553*).

Ņemot vērā iepriekšminētos argumentus, lietā nav konstatēti materiālo vai procesuālo tiesību normu pārkāpumi, tādēļ Administratīvās apgabaltiesas spriedums atzīstams par tiesisku un pamatotu, bet kasācijas sūdzības noraidāmas.

Rezolutīvā daļa

Pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 348. panta 1. punktu un 346. pantu, Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departaments

n o s p r i e d a

Administratīvās apgabaltiesas 2005. gada 18. jūlija spriedumu atstāt negrozītu, bet Latvijas Zaļās partijas, politiskās organizācijas „Latvijas Kalve” un politiskās organizācijas „Reformu savienība” domes deputāta kandidātes *I.T.* kasācijas sūdzības noraidīt.

Spriedums nav pārsūdzams.

Tiesas sēdes priekšsēdētājs senators

V. Jonikāns

senatore

I. Skultāne

senatore

G. Višņakova